

PRVI HRVATSKO-UKRAJINSKI RJEČNIK

Ljudmila Vasiljeva, Olga Tkačuk, Volodimir Čumak. *Hrvatsko-ukrajinski rječnik*. Kijev: Nacionalna akademija znanosti Ukrajine – Rječnici Ukrajine, 2022. ISBN: 978-966-02-9888-0

Rječnik koji je pred nama jedan je u nizu prijevodnih rječnika autora L. Vasiljeve, O. Tkačuk i V. Čumaka. Isti su autori u ovoj ediciji objavili i *Ukrajinsko-hrvatski rječnik* (2018) i *Ukrajinsko-hrvatski tematski rječnik* (2016).

Hrvatsku i Ukrajinu mnogo toga povezuje, od toga da su u kratkom razmaku stekle samostalnost, pa do toga da su neovisnost i samostalnost morale braniti i oružjem. Stoga su kulturne, književne, političke veze između Ukrajine i Hrvatske dugotrajne i snažne. Posebno je intenzivno prevođenje književnih djela, a sve više jača i ekonomska suradnja. Stoga čudi da je ovaj rječnik ujedno i prvi hrvatsko-ukrajinski rječnik.

Rječnik sadrži više od 25 000 natuknica na 896 stranica. Te riječi čine osnovni leksički minimum neophodan za komunikaciju hrvatskih i ukrajinskih govornika. U rječniku su u svakoj natuknici dani i najčešći frazemi i ustaljeni izrazi te znanstveni, tehnički i sportski termini, kao i zemljopisni nazivi. Rječnik sadrži aktualan leksik i sintagme korištene u raznim funkcionalnim stilovima standardnog hrvatskog jezika. Posebnost njegova sastavljanja je i činjenica da još uvijek ne postoji potpun veliki prijevodni dvosmjerni rječnik, tako da se rječnička baza sastavljala na osnovu postojećih hrvatskih i ukrajinskih rječnika.

Registar rječnika formiran je prvenstveno iz svakodnevnog leksika uz nekoliko arhaizama, žargonizama i dijalektizama koji danas ulaze u aktivni rječnički fond hrvatskog standardnog jezika. Kako autori rječnika navode u predgovoru, u stvaranju registra rječnika koristili su rječnički materijal sadržan u *Hrvatskom čestotnom rječniku* (1999) i *Ukrajinsko-hrvatskom tematskom rječniku* (2016).

U oblikovanju rječničkih natuknica uzete su u obzir tradicije slavenskih leksikografija, a osobito hrvatske i ukrajinske leksikografije. Posebno se to ogleda u načinu navođenja početnih oblika riječi, navođenju primjera, natuknicama itd. Kod navođenja početnih oblika uvijek se vodi računa o vrsti riječi te o posebnostima svake od njih.

U hrvatskom dijelu natuknice, kao ishodišnom jeziku, obilježeni su naglasci i zana-glasne duljine, a u ukrajinskom – naglasci.

U registru *Rječnika* uz hrvatske riječi navode se odrednice u kurzivu. Registar

riječ navodi se u početnom obliku podebljanim slovima, bez padežnih i osobnih završetaka. Nakon registarske riječi kurzivom se navode odrednice: gramatička, tematska, stilska i dr.

Gramatičke odrednice za imenice navode se određivanjem muškog, ženskog i srednjeg roda, a također se koristi kratica odrednice za riječi u množini (pl. – *pluralis*).

Pridjev je određen gramatičkom odrednicom *adjectiv* – adj., a donosi se u nominativu jednine muškog roda.

Zamjenice su određene gramatičkom odrednicom *pronomen* – pron.

Kod osobnih zamjenica donose se oblici kosih padeža, primjerice *mi* (gen. нас нас, dat. нама нам).

Brojevi i prilozi određeni su samo kraticama svojih gramatičkih odrednica (broj num. – *numerum*, prilog je određen remarkom adv. – *adverb*). Također, i gramatičke vrste riječi imaju samo gramatičku odrednicu.

Hrvatski glagoli navode se u infinitivu s odrednicom vida. Ako glagoli imaju oblike oba vida, oni se navode u jednoj natuknici, kao: častiti, identificirati, izolirati, investirati. U oba jezika, i u ukrajinskom i u hrvatskom, puno je dvovidskih glagola kojima se značenje može odrediti tek u kontekstu. Kod takvih glagola navode se odrednice oba vida.

Rječničke su natuknice s povratnim glagolima dvojake:

- kod glagola koji se koriste samo s povratnom zamjenicom: desiti se – трапитися, статися, збутися, зробитися; boriti se, bratiniti se
- kod glagola koji se koriste s povratnom zamjenicom i bez nje. Takvi glagoli navode se u različitim rječničkim natuknicama: **braniti** 1 боронити, охороняти, відстоювати; 2 захищати, прикривати – **braniti se** боронитися, захищатися, оборонятися; відстрілюватися; varati se – varati; zakleti se – zakleti.

Homonimi se navode rimskim brojkama u odvojenim rječničkim natuknicama, na primjer: vez, založiti, zasijati, čisto.

Značenja višeznačnih riječi obilježavaju se arapskim brojkama u istoj natuknici: brežuljak; vidjeti.

Hrvatske registarske riječi, kao riječi ishodišnog jezika, naglašene su u skladu s pravilima te se na njima navode uz naglaske i zanaglasne duljine. Njihova značenja i nijanse značenja obilježavaju se ukrajinskim naglašenim riječima.

Tematske, stilske i druge odrednice navode se nakon hrvatske riječi na hrvatskom jeziku u kurzivu.

Na kraju rječnika nalazi se popis zemljopisnih naziva. To su nazivi zemalja, ali i

nazivi gradova Kijiv, oblasti Slavonija, Krim, Sibir itd.

Svakako, velik fond riječi sadržan u 25 000 natuknica iznimno je koristan studentima u učenju obaju jezika, i ukrajinskog i hrvatskog, a od pomoći je i prevoditeljima te kod poredbenih istraživanja ukrajinskog i hrvatskog jezika. Osim toga, ovim rječnikom uspostavlja se ravnoteža već objavljenom *Ukrajinskog-hrvatskom rječniku*.

Oksana Timko Đitko